

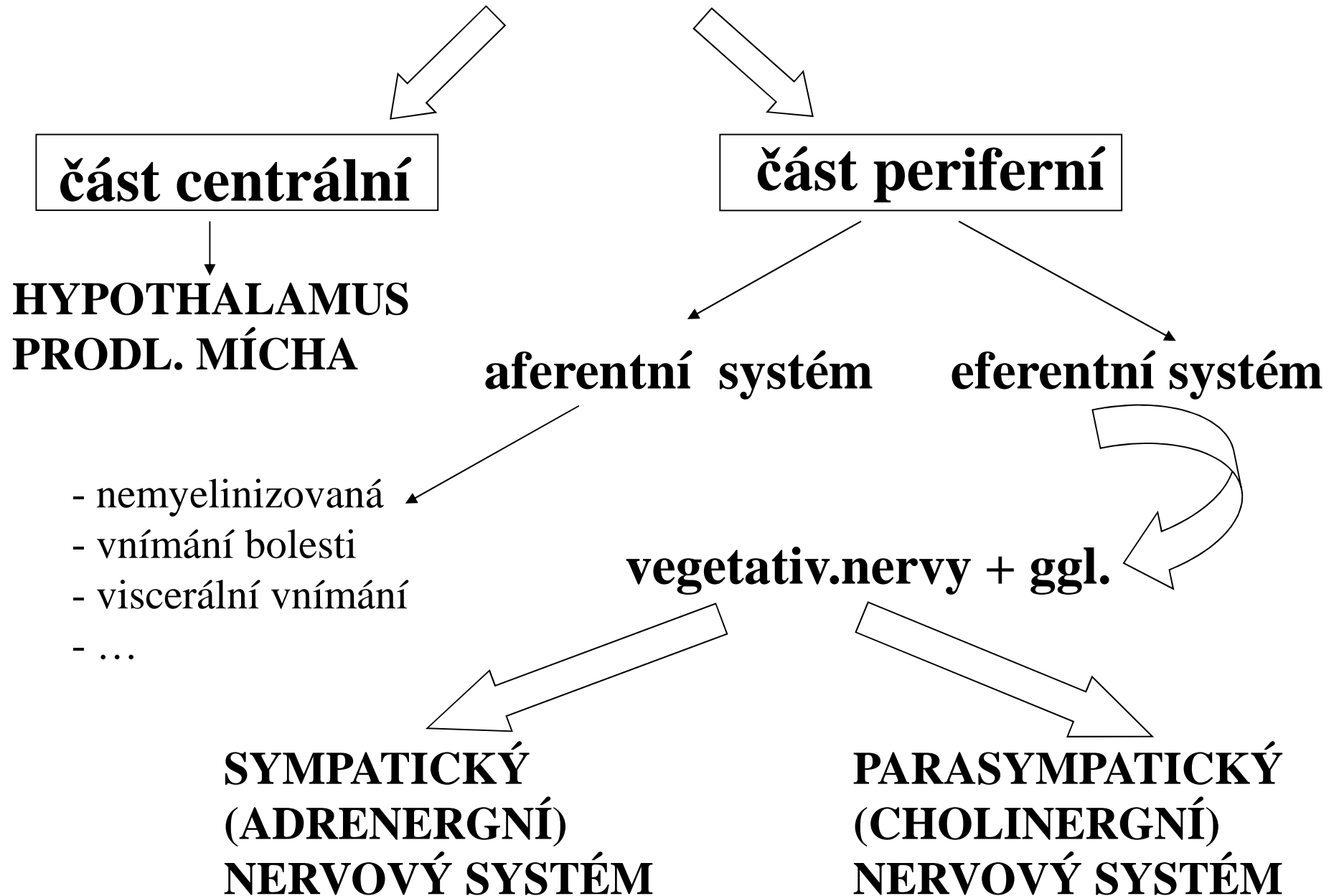
FARMAKOLOGIE PERIFERNÍHO NERVOVÉHO SYSTÉMU

VEGETATIVNÍ NERVOVÝ SYSTÉM

Podklady z přednášek Farmakologie

Tento studijní materiál slouží výhradně pro výuku přednášek a seminářů předmětu Farmakologie studentů Lékařské fakulty MU. Obsahuje podklady k probírané látce, jejichž doplnění o aktuální údaje a prohloubení jejich znalostí je předmětem jednotlivých přednášek či seminářů.

Vegetativní nervový systém

Hlavní funkce VNS

- kontrakce a relaxace hladkých svalů
- funkce všech exokrinních a některých endokrinních žláz
- srdeční rytmus
- některé metabolické pochody
- ....

VNS

Sympatikus

= adrenergní systém

- thorakolumbální
- boj, útěk
- noradrenalin (NA)
- α a β receptory

Parasympatikus

= cholinergní systém

- kraniosakrální
- klidový stav
- acetylcholin
- N a M receptory

EFERENTNÍ ČÁST VNS:

pregangliový neuron

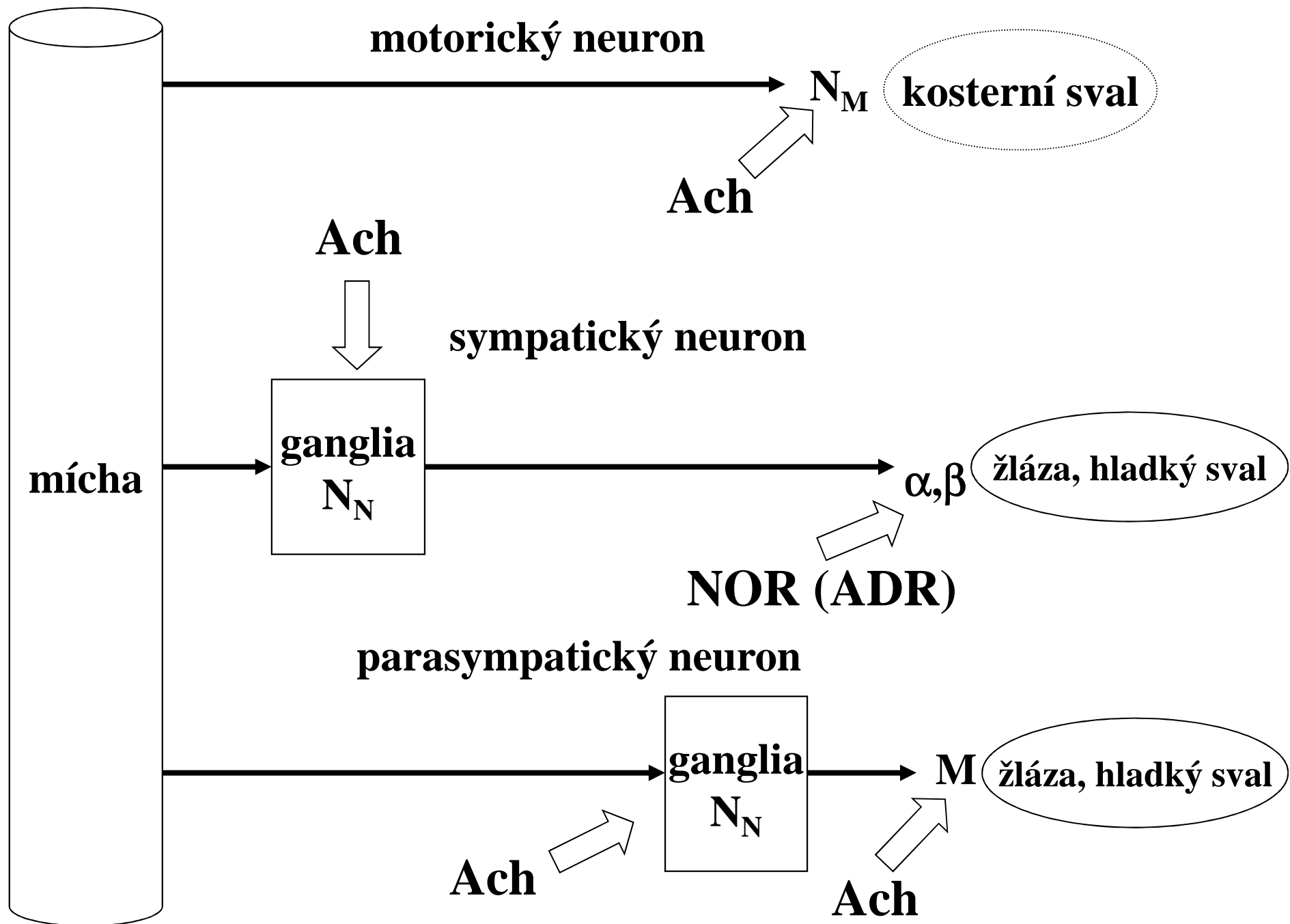
*vegetativní ganglion (sympatické,
parasympatické)*

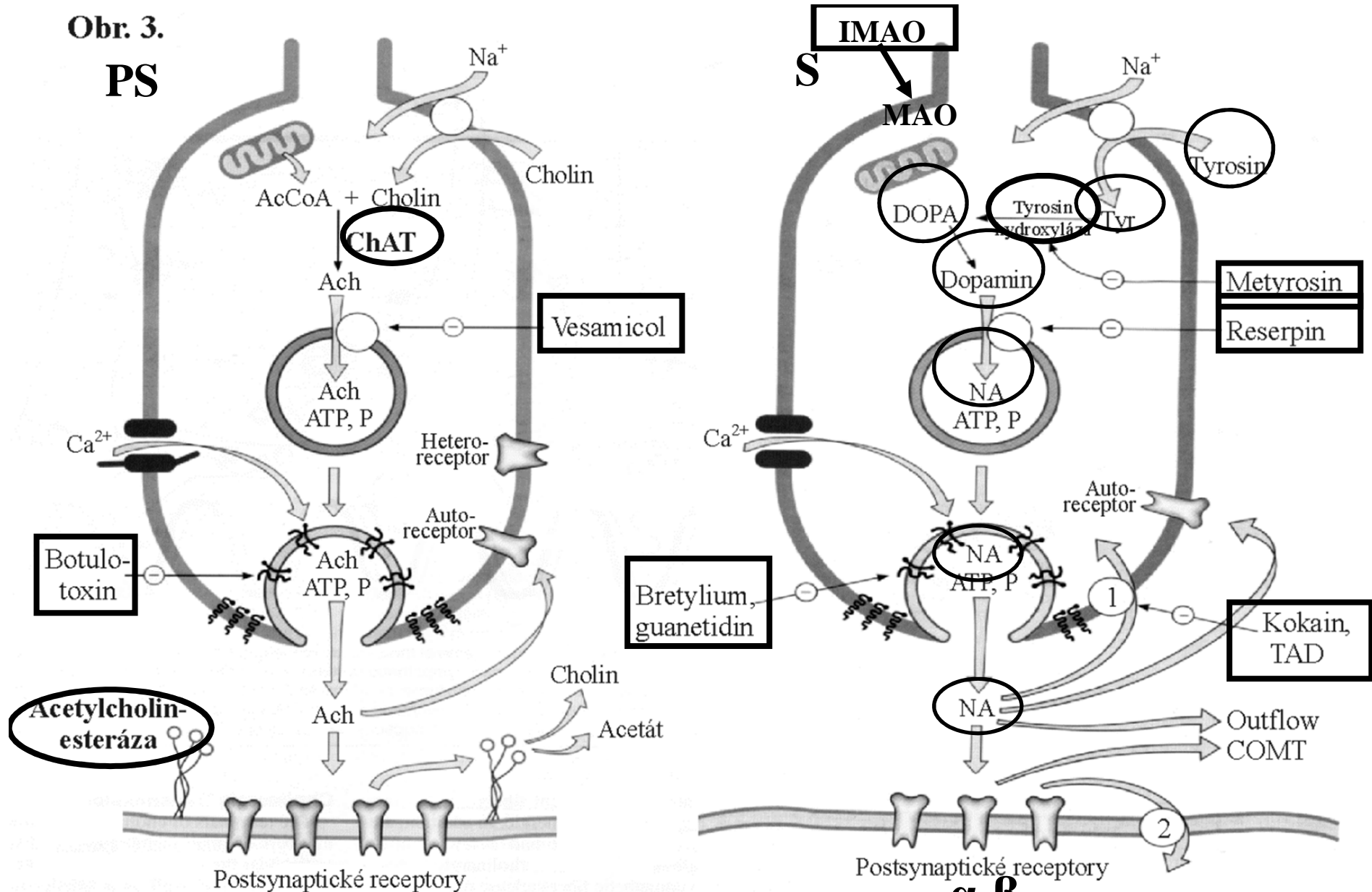
postgangliový neuron

EFEKTOR (hl. svalovina, myokard, žlázy,...)

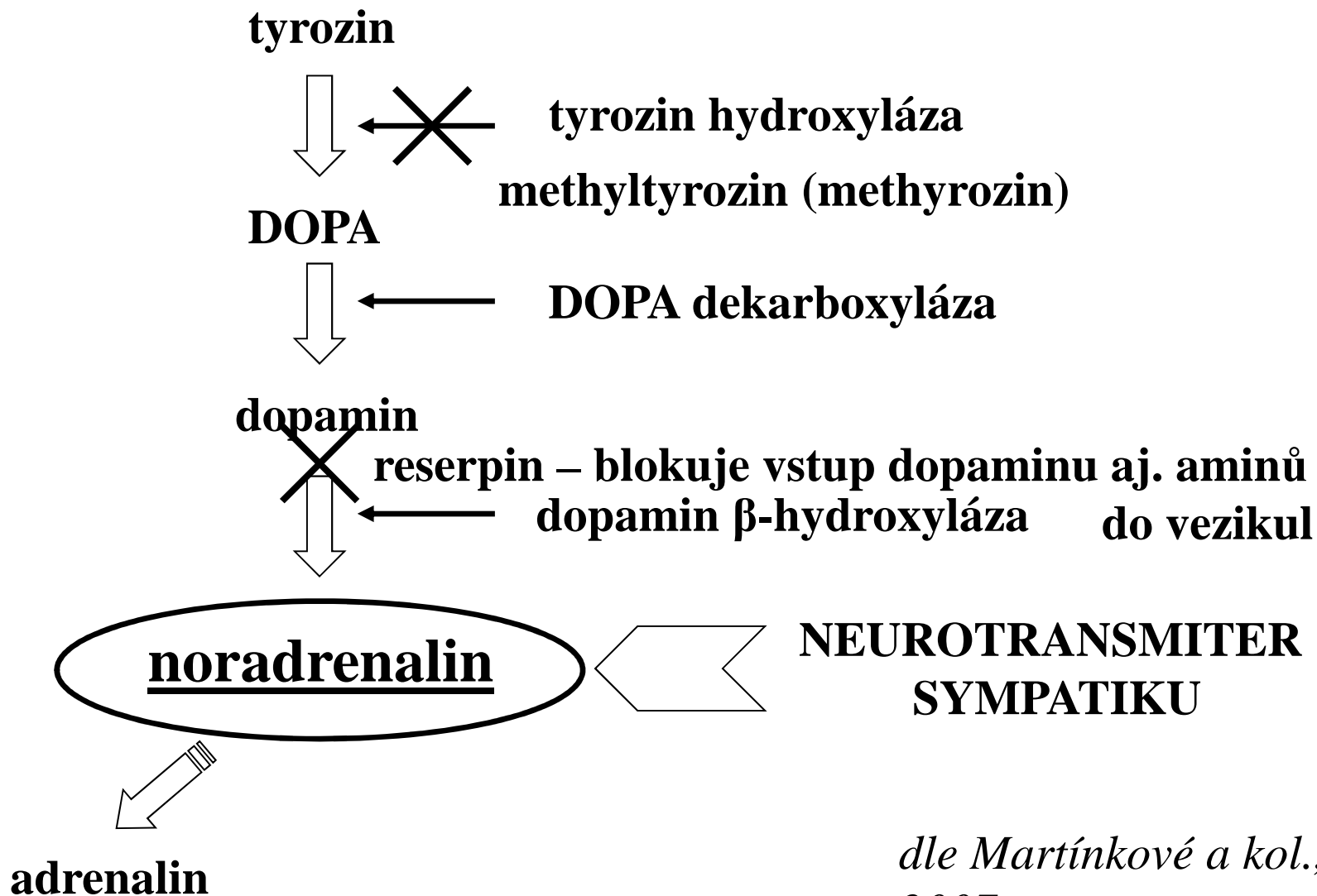
Obr. 3.
PS

PARASYMPAT. A SYMPAT. SYNAPSE α, β

Použité zkratky - Ach - acetylcholin, ChAT - cholin acetyltransferáza, AcCoA- acetyl koenzymA, ATP - adenosin trifosfát, P - substance P, NA - noradrenalin, COMT -katechol-O-metyltransferáza, 1 - uptake 1 = reuptake, 2 - uptake 2, TAD - tricyklická antidepresiva

Biosyntéza katecholaminů

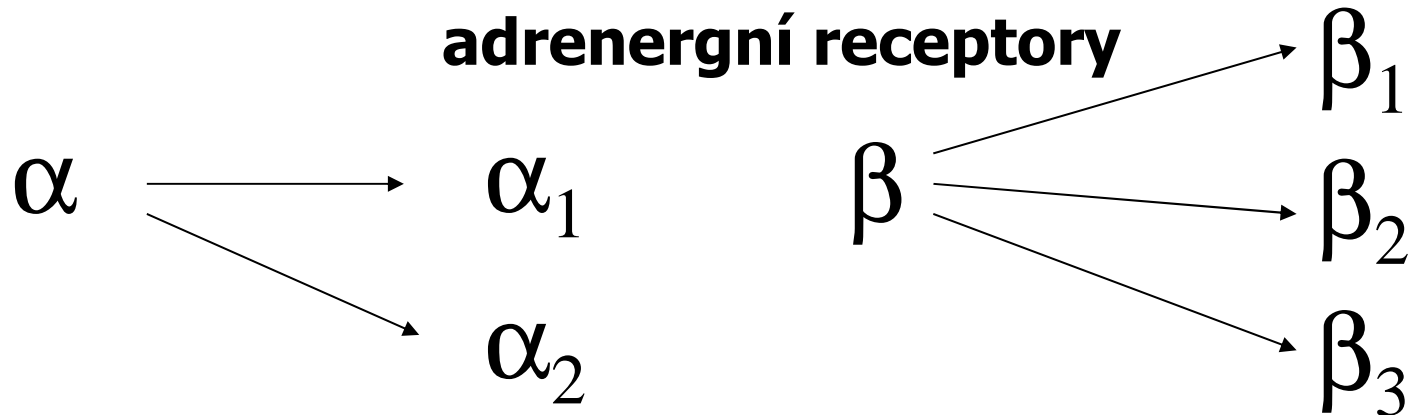
*dle Martínkové a kol.,
2007*

RECEPTORY VNS

SYMPATIKUS

adrenergní receptory

PARASYMPATIKUS

cholinergní receptory

NIKOTINOVÉ: N

MUSKARINOVÉ:

-sval příčně pruhovaný N_M-

M₁, M₂, M₃, M₄, M₅

-vegetativní ganglia N_N

-(CNS)

Vegetativně působící farmaka terminologie

Na základě MÚ rozdělujeme látky:

1. které se **vážou na receptory** pro Ach anebo NA:

- a) spuštění reakce = **agonista - PŘÍMÉ MIMETIKUM**
- b) blok receptoru = **antagonista – PŘÍMÉ LYTIKUM**

.....

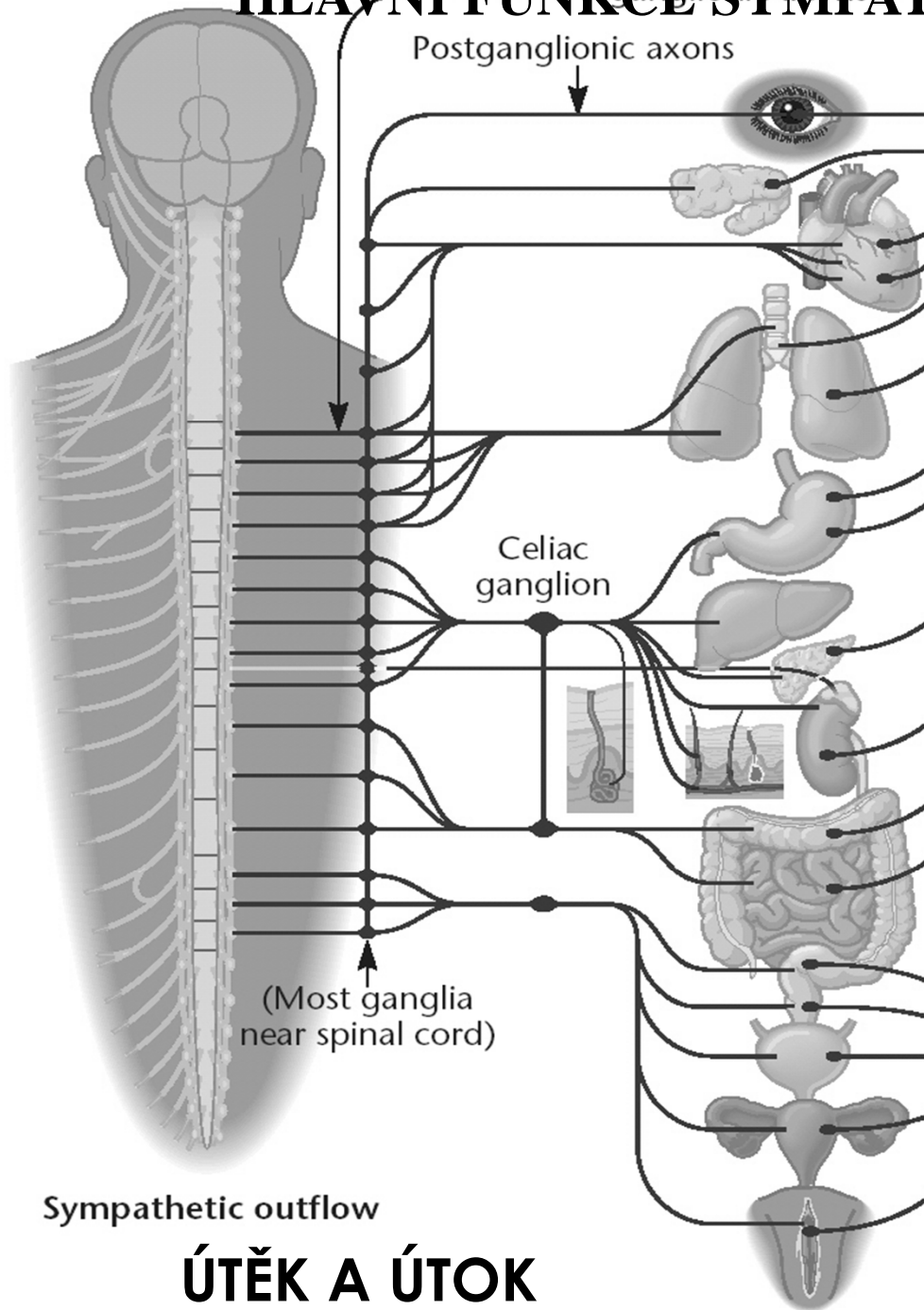
2. které **mění synaptickou koncentraci NT** – zasahují do osudu Ach anebo NA (ovlivňují syntézu, skladování, uvolnění z nervového zakončení, inaktivaci); nevážou se přímo na receptory efektorových orgánů

- a) zvýšení účinku NT = **NEPŘÍMÁ MIMETIKA**
- b) snížení účinku NT = **NEPŘÍMÁ LYTIKA**

SYMPATICKÝ NERVOVÝ SYSTÉM

SYMPATOTROPNÍ FARMAKA

HLAVNÍ FUNKCE SYMPATIKU

CNS: stimulace, bdělost
oko: akom. do dálky, mydriáza
žlázy: ↓sekrece
KVS: + inotropie, chronotropie, bathmotropie, dromotropie
bronchy: dilatace, ↓sekrece

MTB: lipolýza, glykogenolýza
GIT: ↓peristaltiky a sekrece, ↑tonu sfinkterů

UGT: ↑tonu sfinkterů, ↓tonu stěny tokolýza

Sympathetic outflow

ÚTĚK A ÚTOK

RECEPTORY SYMPATIKU

Označení receptoru	Typická lokalizace	Způsob přenosu signálu po vazbě ligandu
α_1	cévy, oko, slinné žlázy, děloha, GIT + UGT (sfinktery)	aktivace fosfolipázy C, tvorba IP3 a DAG, $\uparrow$ Ca
α_2	presynapticky, cévy, GIT, pankreas, CNS , trombocyty, adipocyty	inhibice adenylátcyklázy, $\downarrow$ koncentrace cAMP
β_1	srdce ; CNS, β -buňky pankreatu, juxtaglomerulární buňky ledvin	stimulace adenylátcyklázy, $\uparrow$ koncentrace cAMP
β_2	hladké svaly (bronchiální, cévní, děložní, GIT, UGT), oko, žírné buňky, játra, pankreas	----- -----
β_3	adipocyty, <i>m. detrusor</i>	----- -----

Stimulace receptoru α_1 :

- vazokonstrikce (kůže, sliznice, splachn. oblast,..)
- mydriáza
(+ sníž. nitrooč. tlaku)
- kontrakce těhotné dělohy
- ejakulace
- kontrakce svěrače moč. měchýře a sfinkterů v obl. GIT
- stimul.glykogenolýzy a glukoneogeneze
- (snížení sekrece bronchiálních žláz)

Stimulace receptoru α_2 :

- (presynaptické) sníž. vyplavování NA (zejména v CNS)
- stimulace agregace trombocytů
- vazokonstrikce při lokálním podání, jinak vlivem stimulace centrálních receptorů snižují tonus sympatiku a TK
- hypotenzivní účinek centrálním mechanismem
- inhibice sekrece v GIT
- útlum lipolýzy, zvýšené ukládání tuku

Stimulace receptoru β_1 :

srdce:

- $\uparrow$ FS (+ **chronotropní úč.**) SA uzel
- $\uparrow$ automaticita (+ **bathmotropní**) AV uzel, komory
- $\uparrow$ stažlivost (**inotropie**)
- $\uparrow$ rychlost vedení (**dromotropní**)
- $\uparrow$ spotřeba kyslíku

ledviny:

- $\uparrow$ sekrece reninu

Stimulace receptoru β_2 :

- vazodilatace, hl. v kosterním sv. ("příprava na útěk nebo útok"), $\Downarrow$ TK diastol., vazodilatace v koronár. cévách
- bronchodilatace
- relaxace uteru (ind. u hrozícího předč. porodu)
- relaxace stěn střev
- zpomalení střevní pasáže
- relax. stěny močového měchýře
- glykogenolýza - zvýš. glykémie, zvýšená sekrece inzulinu
- zábrana degranulace mastocytů

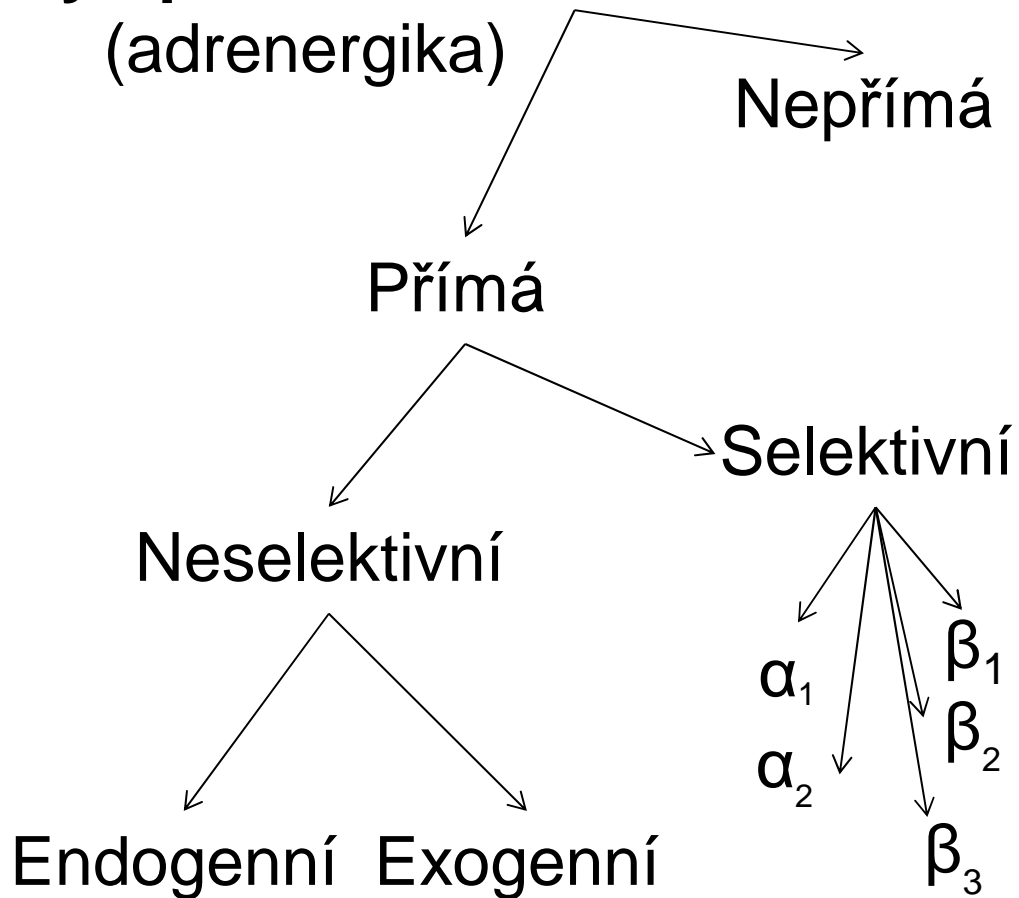
Stimulace receptoru β_3 :

- lipolýza
- relaxace stěny močového měchýře

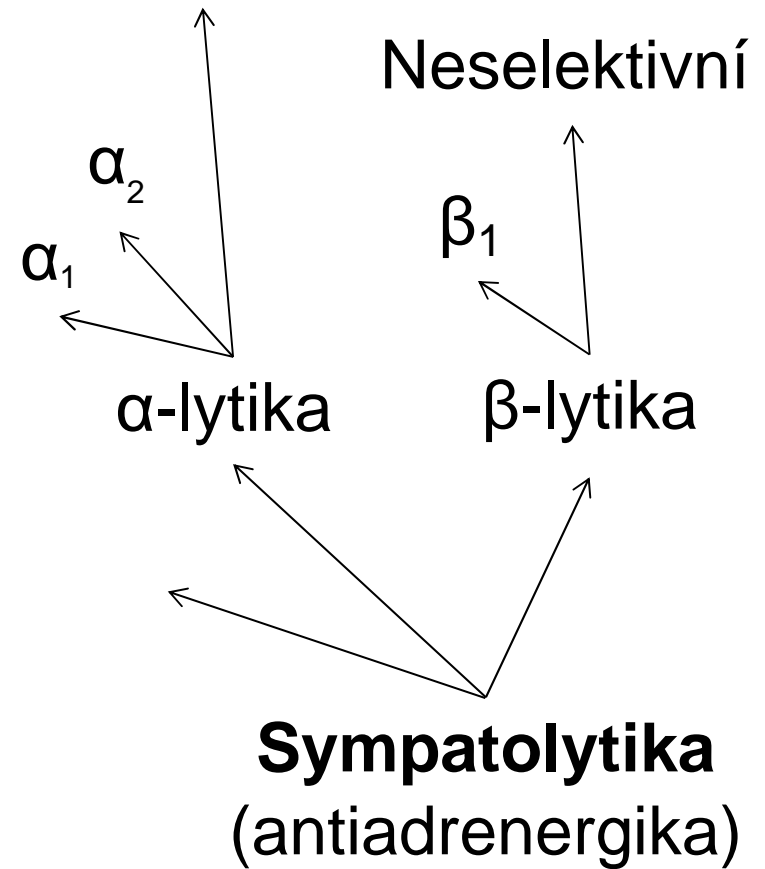
SYMPATOTROPNÍ FARMAKA

Sympatomimetika

(adrenergika)

Neselektivní

SYMPATOMIMETIKA – INDIKACE

- α_1 – systémová vazokonstrikce, místní vazokonstrikce (ve stomatologii použ. s lokálními anestetiky), dekongesce sliznic (nos, spojivka), mydriáza a $\downarrow$ NOT, stresová inkontinence
- α_2 – snížení krevního tlaku (zpětnou vazbou v CNS), centrálně navozená myorelaxace, sedace, inhibice sympatiku při syndromu z vysazení (léčba závislostí)
- β_1 – stimulace převodního systému a myokardu, ledviny - $\uparrow$ sekrece reninu
- β_2 – bronchodilatace, tokolýza, antialergický účinek
- β_3 – lipolýza, relaxace stěny m.m.
- **Nepřímá sympatomimetika** – psychostimulace, bronchodilatace

Neselektivní přímá sympatomimetika endogenní látky

Hlavní indikace:

- šokové stavy
- resuscitace při srdeční zástavě
- status astmaticus
- přísada k LA
- srdeční selhání

Neselektivní přímá sympatomimetika endogenní látky

adrenalin = epinefrin (ovlivňuje $\beta > \alpha$ receptory)

- stresový hormon dřeně nadledvin
- kardiostimulans
- antialergikum (blok vyplavování HIS, bronchodilatace) – EPI-PEN s.c.
- resusc. při zástavě oběhu
- přísada k LA
- antiastmatikum u *status asthmaticus*

Neselektivní přímá sympatomimetika endogenní látky

adrenalin = epinefrin

Použití, indikace:

- **resuscitace** při zástavě oběhu, tonizace myokardu (1mg opak. ve 3 – 5min intervalech – i.v. nebo intraoseálně (= nitrodřeňově – velmi rychlý nástup účinku, intrakardiální aplikace (velmi vzácně))
- **anafylaktický šok** (1mg v 10ml fyz. roztoku, možno podávat titrovaně)
  - účinky bronchodilatační
  - dekongesce sliznic
  - pozitivně inotropní
  - vazokonstrikční ve vyšších dávkách
  - blokáda degranulace žírných buněk
- **přísada k lokálním anestetikům** → vazokonstrikcí prodlužuje anestezii, snižuje toxicitu LA
- **antiastmatikum**: dnes obvykle nahražen selektivními β_2 -mimetiky (používán u *status asthmaticus*)

Neselektivní přímá sympatomimetika

endogenní látky

noradrenalin = norepinefrin

- přirozená látka (NT v CNS, NT sympatiku)
- stimuluje α i β receptory
- neúčinný při perorálním podání
- Účinky
  - hlavně na kardiovaskulární systém
  - zvýšení systolického (β účinek) i diastolického TK (α účinek)
  - reflexně stimulací n. vagus $\rightarrow$ bradykardie
- Použití, indikace:
  - terapie hypotenzních stavů
  - léčba šoku (periferní analeptikum), může být nahrazen dopaminem nebo jinými látkami, dnes však lék 1. volby u pacientů se selhávajícím KO
  - (vazokonstrikční přísada k LA)

Neselektivní přímá sympatomimetika endogenní látky

- **dopamin**
přirozená látka (NT v CNS, na periférii, prekurzor při syntéze NA)
- stimuluje **dopaminové D receptory** (arterioly ledvin a střev), β receptory, ve vyšších dávkách i α receptory
- účinný pouze při parenterálním podání
- **Použití, indikace:**
  - **Léčba šoku**
    - stimulace **β_1 receptorů** = pozitivně inotropní a chronotropní účinek
    - vyšší dávky $\rightarrow$ stimulace **α receptorů** = konstrikce cév (vzestup TK)
    - stimulace **D receptorů** = vazodilatace v oblasti ledvin a splachniku $\rightarrow$ zvýšený průtok krve v těchto oblastech (rozdíl od noradrenalinu!) $\rightarrow$ dnes renoprotektivní vlastnosti dopaminu zpochybňovány, resp. jsou vyjádřeny teprve u vysokých dávek dopaminu)
  - **Srdeční selhání**

Neselektivní přímá sympatomimetika exogenní látky

- **efedrin a pseudoefedrin**
  - přímý i nepřímý MÚ
  - bronchodilatace, dekongesce, psychostimulace, zvýšení srdeční frekvence; možnost závislosti – léky s pseudoefedrinem - výdej s omezením
  - výroba pervitinu – 20 tbl asi 1 g = 5 dávek
  - nemoci z nachlazení – neřeší příčinu, neléčí, pro mnoho pacientů nevhodné!
  - efedrin dnes nahražen pseudoefedrinem
  - možné využití efedrinu u těžkých hypotenzních stavů

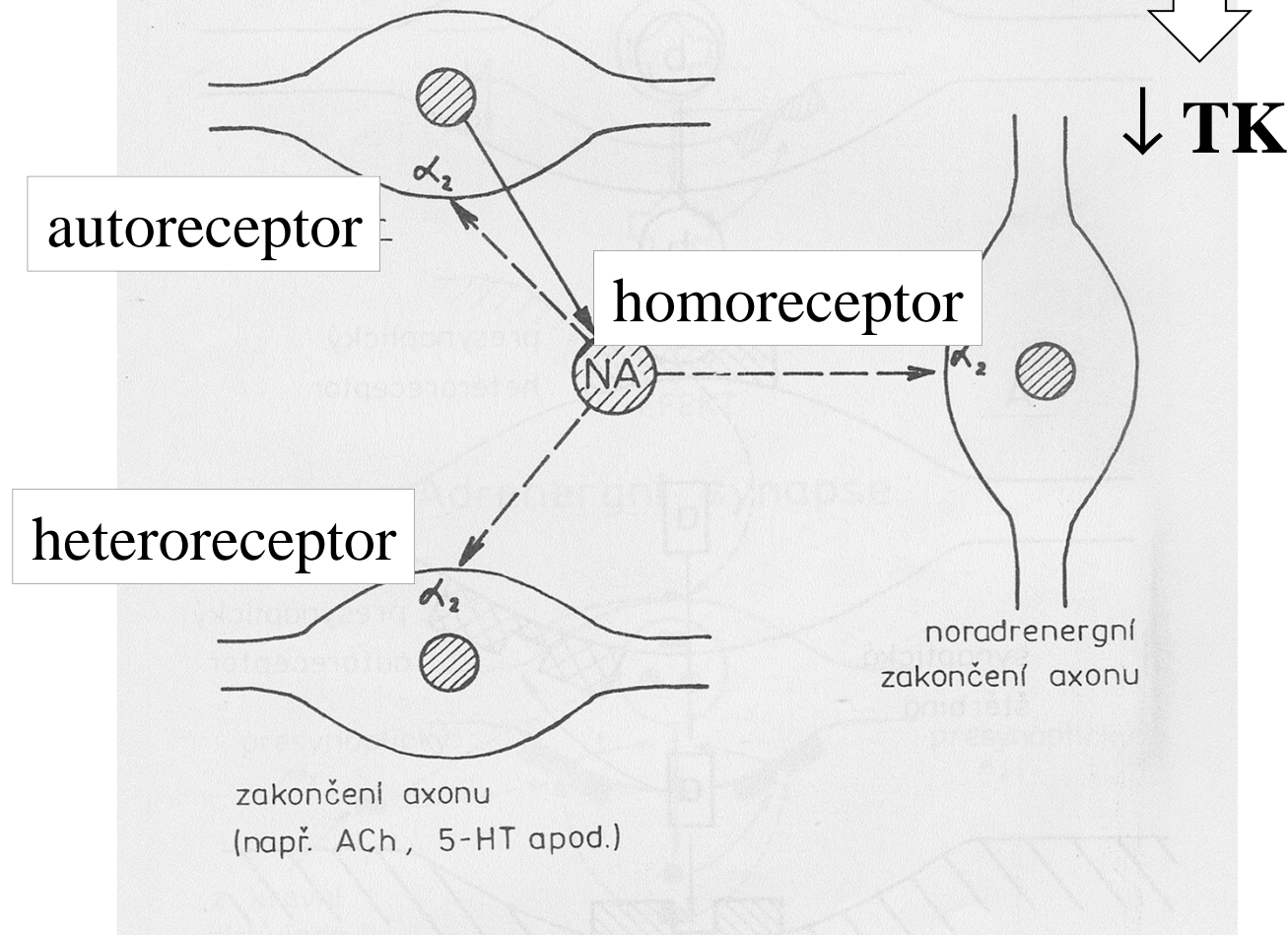
Selektivní α_1 - sympatomimetika

- vazokonstringencia, mydriatika, **dekongestiva**
- **fenylefrin**
  - silný účinek, chybí centrální účinek
  - dekongescens nosní a spojivkové sliznice, mydriatikum
- **nafazolin, xylomethazolin, oxymetazolin**
  - nosní a oční kapky, nosní spreje → dekongestiva
  - dlouhodobé podávání → down-regulace receptorů
    - **medikamentózní rýma** („sanorinismus“)
    - nekrózy, narušení funkce řasinek
  - max. 1 týden, u dětí 4 - 5 dní

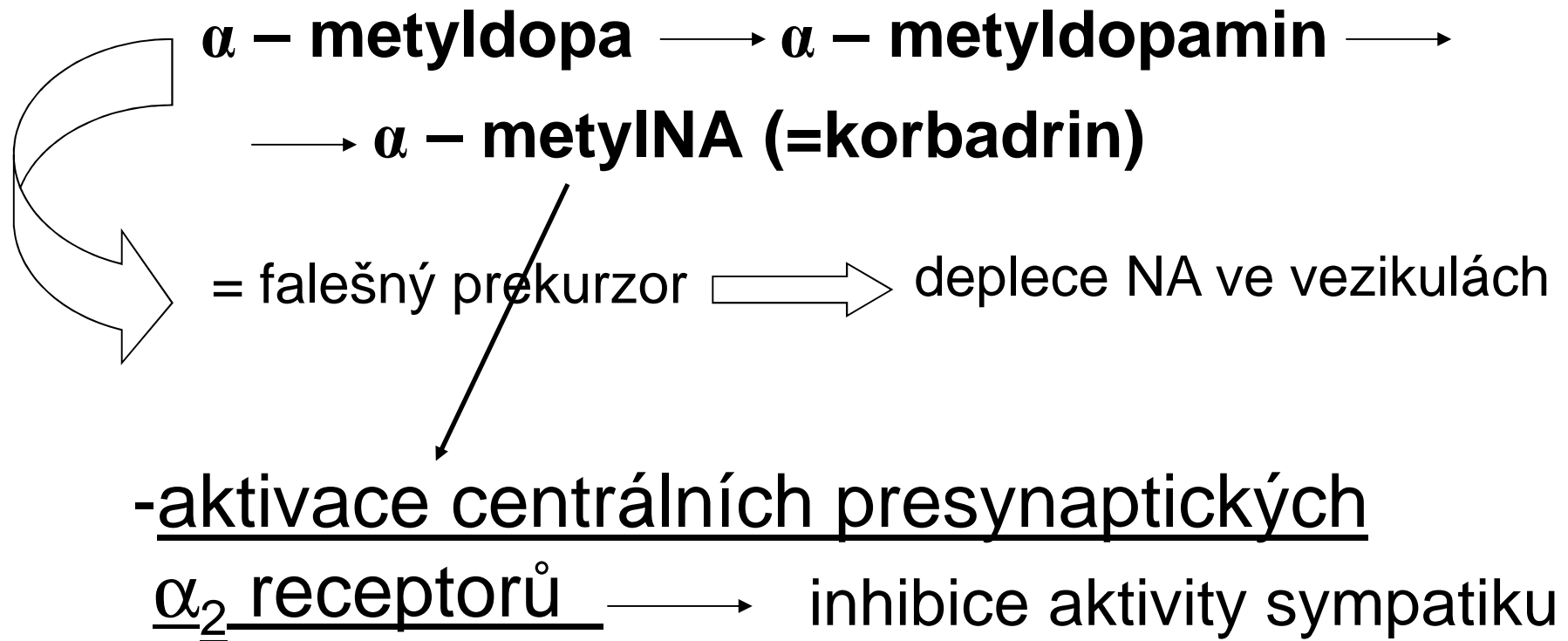
Selektivní α_2 - sympatomimetika

- **MÚ:** α_2 -receptory lokalizovány presynapticky = autoreceptory - zpětnou vazbou snižují aktivaci sympatiku → dochází k inhibici vyplavení noradrenalinu
- **NÚ:** sedace, spavost, únava, sucho v ústech, ortostatická hypotenze, při vysazení hypertenzní krize (down-regulace receptorů)
- **methyldopa** – antihypertenzivum pro těhotné

α_2 receptor – presynapticky – autoreceptory – jejich aktivace vede k inhibici vyplavení noradrenalinu (hlavně v CNS)

Selektivní α_2 - sympatomimetika

Přímá neselektivní β -sympatomimetika

- **dobutamin** – $\beta_1 > \beta_2$, $\uparrow$ inotropie, vazodilatace
  - srdeční selhání, stimulace převodního systému srdce
  - kardiogenní šok (dnes preferována kombinace NA s dobutaminem)
  - těžké formy srdečního selhání

Přímá selektivní β_2 -sympatomimetika

1) TOKOLYTIKA

MÚ: selektivní agonisté β_2 -receptorů **dělohy**

- navozují relaxaci hladké svaloviny

IND: hrozící předčasný porod po 20. TT

NÚ: tachykardie, arytmie, ischemie myokardu

- Vždy monitoring KVS matky i plodu (ovlivnění β_1 -receptorů)!

- **hexoprenalin**

Přímá selektivní β_2 -sympatomimetika

2) BRONCHODILATANCIA

MÚ: selektivní agonisté β_2 -receptorů **bronchů**

- selektivita není absolutní – možnost KVS **NÚ**
- relaxace hladké svaloviny bronchů

Úlevové léky při astmatickém záchvatu (inh., p.o.), využití při CHOPN

- Dlouhodobé podávání → down-regulace receptorů → ↓ účinku obvyklých dávek!

Přímá selektivní β_2 -sympatomimetika

Účinek krátkodobý = SABA (4 – 6 hod)

- fenoterol, salbutamol

•

Účinek dlouhodobý = LABA/U-LABA (8 – 12(15) hod)

- klenbuterol, prokaterol
- vilanterol (U-LABA), olodaterol (U-LABA)

Aplikační cesty: p.o., inhalačně (SABA), injekčně (i.v. infúze)

NÚ:

třes

palpitace, nervozita

hypokalémie (zhoršuje ji teofylin a kortikosteroidy)

SABA = short acting β agonists

LABA/U-LABA = long (ultralong) acting β agonists

Přímá selektivní β_3 -sympatomimetika

- **mirabegron**
- agonismus β_3 receptorů v *m. detrusor*, relaxuje stěnu močového měchýře, zvyšuje objem moči během jímací fáze mikčního cyklu

NÚ:

- infekce močových cest

NEPŘÍMÁ SYMPATOMIMETIKA

MECHANISMY ÚČINKU

SYMPATOMIMETIKA - NEPŘÍMÁ

zvyšují koncentraci katecholaminů na synaptické štěrbině:

⇒ vyplavením ze zásobních vezikul

⇒ inhibicí re-uptake mediátoru presynapticky

⇒ inhibicí metabolismu katecholaminů (inhib. MAO)

⇒ *zvýšením syntézy transmitterů*

Nepřímá sympatomimetika

Přehled látek, použití

- amfetaminová psychostimulancia, látky příbuzné a jiná psychostimulancia
- inhibitory MAO (IMAO)
- látky inhibující re-uptake (kokain)
- efedrin, pseudoefedrin (vykazují nepřímý i přímý MÚ – viz v přehledu přímých SM!)
- tyramin (metabolit tyrosinu, vedlejší produkt při syntéze katecholaminů)
- methylxanthiny

- Použití:
  - antidepressiva
  - .. - k léčbě ADHD (metylfenidát, atomoxetin)
  - k léčbě narkolepsie (modafinil)
  - anorektika (antiobezika) (fentermin)
  - dekongesce sliznic (efedrin, pseudoefedrin)
  - léčba astmatu a CHOPN (methylxanthiny)

Poznámka: terminologie – sympatický nervový systém = periferní nervový systém; centrálně působící farmaka (např. antidepressiva) vykazující nepřímý sympatomimetický účinek budou podrobněji probrána ve speciálních kapitolách farmakologie.

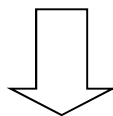
Nepřímá sympatomimetika

- amfetaminová psychostimulancia, látky příbuzné a jiná psychostimulancia

Mechanismy účinku:

- zvyšují koncentraci katecholaminů a jiných NT na synaptické štěrbině:

- stimulací uvolňování neurotransmiterů (NA, DA, 5-HT) z presynaptických nervových zakončení
- inhibicí vazebného místa transportéru pro re-uptake mediátoru presynapticky
- inhibicí metabolismu katecholaminů (inhibice MAO)

zvýšená aktivita neurotransmiterů v CNS

Nepřímá sympatomimetika

amfetaminová psychostimulancia, látky
příbuzné a jiná psychostimulancia

stimulace sympatického nervového systému

- ↑ TF
- ↑ TK
- ↑ tělesná teplota
- mydriáza
- účinky na CNS → psychostimulace → zneužívání
(amfetamin, metamfetamin = pervitin)

Nepřímá sympatomimetika

amfetaminová psychostimulancia, látky příbuzné a jiná psychostimulancia

Amfetaminy (amfetamin, metamfetamin aj.)

- **Akutní účinky:**

zlepšení nálady, pocit sebedůvěry, zvýšená psychomotorická aktivita (doping), dynamogenní efekt (zvýšení rozhodnosti k činům), anorektický efekt

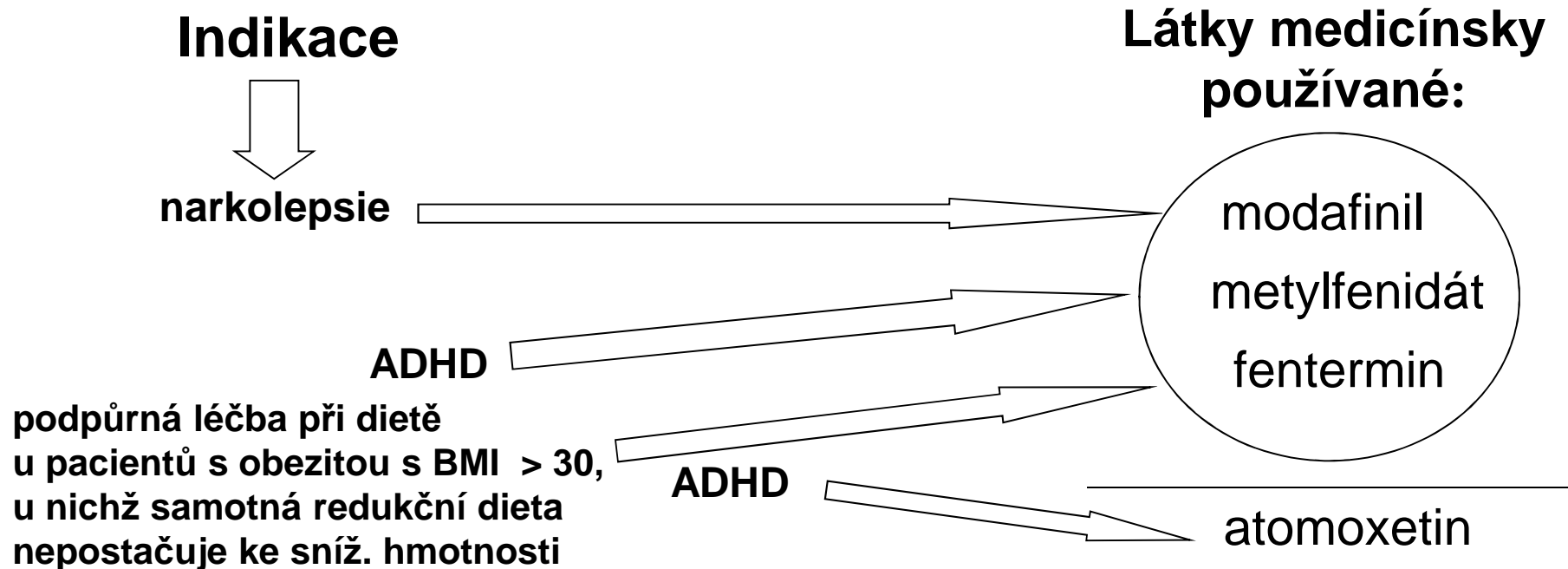
- **Chronické zneužívání:**

exogenní psychóza – halucinace, delirium, bludy, agresivita, těžké depresivní poruchy se suicidálním jednáním, paranoidní stavy s úzkostnou symptomatologií a agitovaností, insomnie, riziko vzniku „serotoninového syndromu“

↑ ↑ psychická závislost a tolerance

Nepřímá sympatomimetika

amfetaminová psychostimulancia, látky
příbuzné a jiná psychostimulancia

↓

nepatří mezi klasická stimulantia → centrální SM
→ selektivně inhibuje zpětné vychyt. NA → ↑ konc.
NA a nepřímo též DA v prefrontálním kortexu

Nepřímá sympatomimetika

amfetaminová psychostimulancia, látky
příbuzné a jiná psychostimulancia

NÚ - shrnutí

- tachykardie
- zvýšení TK
- pocení
- insomnie
- psychotické stavy
- depresivní poruchy
- anxiozita, panické ataky
- „serotoninový syndrom“
- závislost

Nepřímá sympatomimetika

methyloxanthiny

Mechanismy účinku:

- neselektivní inhibice fosfodiesterázy:

- inhibice PDE $\Rightarrow$ $\uparrow$ cAMP
 $\Rightarrow$ relaxace hl. svalů, bronchodilatace

- antagonismus na adenosinových receptorech:

(adenosin $\Rightarrow$ kontrakce, $\uparrow$ His, LT, Pg)

Další účinky:

CNS stimulace; +chrono, +inotropní účinek na ♥

$\downarrow$ viskozity krve a zlepšení průtoku cévami

stimulace diurézy

stimulace sekrece HCl

NÚ: jako nesel. SM (tachykardie, palpitace, nespavost)

Nepřímá sympatomimetika

methyloxanthiny

theofylin

- výhodná kombinace s β_2 SM
- dnes na ústupu, předmětem TDM
- variabilní farmakokinetika, nízký TI

aminofylin

- komplex ethylendiaminu s theofylinem (lepší rozpustnost)
- CHOPN, emfyzém

roflumilast

- dlouhodobě působící selektivní inhibitor fosfodiesterázy 4
- potlačuje zánětlivou reakci v bronších u CHOPN

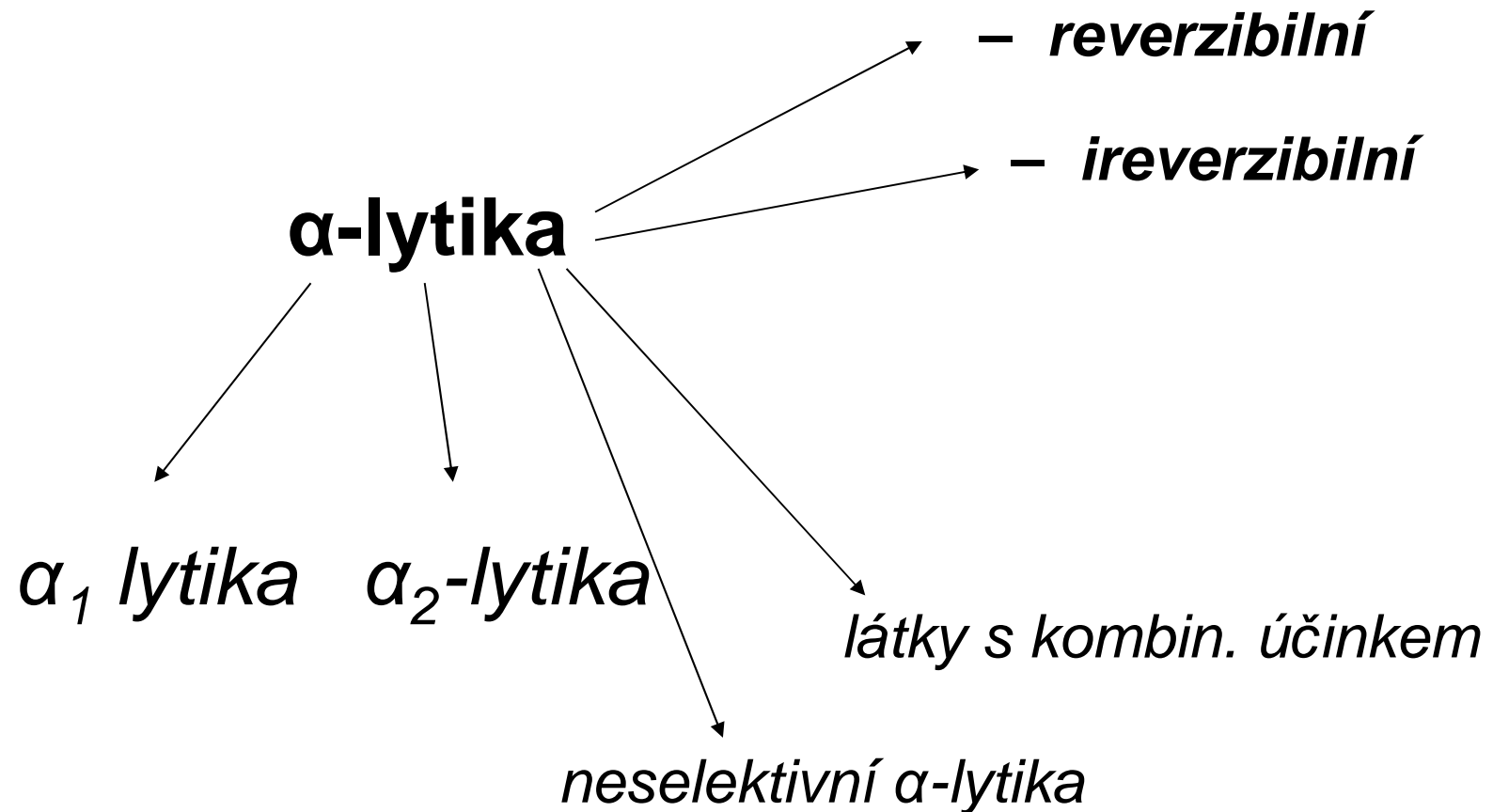
Sympatolytika

přímá i nepřímá

Indikace, použití:

- hypertenze (mírná a střední)
- arytmie (tachyarytmie – β -blokátory)
- antimigrenotika
- poruchy perif. prokrvení
- benigní hyperplazie prostaty
- močová obstrukce – postoperační atonie
- feochromocytom

Přímá α -sympatolytika

Přímá α -sympatolytika

NESELEKTIVNÍ α -SYMPATOLYTIKA

a) námellové alkaloidy a jejich deriváty

- v námelu (*Secale cornutum*), produktu Paličkovice nachové (*Claviceps purpurea*), plísně parazitující na žitě
- dříve intoxikace napadeným obilím – gangrény, poruchy CNS
- deriváty kyseliny lysergové
- úč.:
  - CNS (halucinace, sníž. sekr. prolaktinu)
  - hl. svalovina cév (úč. mimetické i lytické)
  - děložní svalovina → kontrakce

Přímá α -sympatolytika

NESELEKTIVNÍ α -SYMPATOLYTIKA

a) námelové alkaloidy a jejich deriváty

MÚ: komplexní = adrenergní, serotonergní, dopaminergní

- původní alkaloidy – účinek spíše **vazokonstrikční** (angiospasmy)
- dihydroderiváty – účinek především **vazodilatační**
- další deriváty – **dopaminergní** látky (bromokriptin, pergolid; LSD)
- účinek **uterotonický** – mohutný stah děložní svaloviny

methylergometrin – uterotonikum (poporodní atonie myometria a krvácení)

dihydroergokristin, dihydroergotoxin – vazodilatační účinky, při poruchách prokrvení – v ČR již nepoužívány

bromokriptin – zástava laktace, léčba hyperprolaktinémie

Přímá α -sympatolytika

NESELEKTIVNÍ α -SYMPATOLYTIKA

b) syntetické látky

INDIKACE A POUŽITÍ:

- feochromocytom
- mírná a střední hypertenze
- periferní vazospastická onemocnění (Raynaudův fenomén)
- močová obstrukce
- dnes prakticky nepoužívány

Přímá α -sympatolytika selektivní (α_1 nebo α_2)

1.) α_1 -SYMPATOLYTIKA

- relaxace hladkých svalů (cévy, sfinktery, uretra, prostata)
- antihypertenziva (+ BHP) – **terazosin**, **doxazosin**

tamsulosin, alfuzosin

- selektivní pro receptory uretry a prostaty
- terapie benigní hyperplazie prostaty

urapidil

- komplexní účinek – adrenergní (α_1 -antagonista), serotonergní a histaminergní
- vazodilatans, antihypertenzivum
- účinný u poruch prokrvení končetin

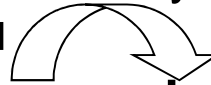
2.) α_2 -SYMPATOLYTIKA – **yohimbin** (vazodilatace pánevní oblasti), afrodiziakum (v ČR nemá statut léku)

Přímá β -sympatolytika = β -blokátory

- **MÚ:** β -blokátory = antagonisté β -receptorů
- $\downarrow$ chrono- + inotropie, $\downarrow$ vodivosti, $\downarrow$ spotřeby kyslíku myokardem
- $\downarrow$ aktivace RAAS systému ($\downarrow$ hladinu reninu)
- inhibice vazodilatace blokádou β_2 -receptorů v cévách $\rightarrow \uparrow$ PVR
- **NÚ:** mohou negativně ovlivnit MTB parametry (β_3 -receptory), navodit bronchokonstrikci (β_2 -receptory)
- **INDIKACE:**
  - hypertenze, arytmie, angina pectoris a ICHS, st.p.AIM
  - thyreotoxikóza
  - psychiatrie – anxieta, abstinenční příznaky (třes, palpitace)
  - glaukom – topické podání - $\downarrow$ produkci komorové vody
- **REBOUND FENOMÉN** – vysazovat postupně!
- **MASKUJÍ PROJEVY HYPOGLYKÉMIE** – pozor u diabetiků!

VNITŘNÍ SYMPATOMIMETICKÁ AKTIVITA

- β -blokátor s VSA (= ISA...intrinsic sympathomimetic activity) má zároveň mírnou β -mimetickou aktivitu

= **kompetitivní dualismus**

- v klidu: málo katecholaminů (receptorová rezerva) → uplatní se β -mimetická aktivita
  - při zátěži: kompetice s katecholaminy – β -blokátor obsazuje receptory a působí jako antagonist
  - ISA: vhodná pro mladší, aktivní pacienty – zlepšuje toleranci zátěže, **nižší tendence ke klidové bradykardii**
  - příznivý efekt na MTB parametry
-
- **nevhodná po IM, CMP**
  - **KI** β -blokátorů: AV-blokády, bradykardie, těhotenství
  - opatrnost u diabetiků, astmatiků, pacientů s hyperlipidémií
  - **kardioprotektivní účinek** = při ICHS, AP a post IM zlepšují prognózu až o 30 % (snižují riziko náhlé smrti post IM)

ROZDĚLENÍ BETA-BLOKÁTORŮ

1.) NESELEKTIVNÍ BEZ ISA
sotalol,

levobunolol + timolol (glaukom)

2.) NESELEKTIVNÍ S ISA
karteolol (glaukom)

Nemají MTB NÚ

3.) KARDIOSELEKTIVNÍ S ISA
acebutolol

slabší účinek na β_2 -rec. (selektivita vůči β_1 -rec.)

4.) KARDIOSELEKTIVNÍ BEZ ISA
metoprolol, atenolol

betaxolol (glaukom)

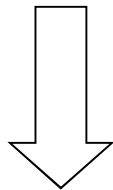
esmolol (antiarytmikum)

5.) VAZODILATAČNÍ
S KOMBINOVANÝMI ÚČINKY $\alpha + \beta$
labetalol, karvedilol

Nepřímá sympatolytika

MECHANISMY ÚČINKU

snižují koncentraci katecholaminů na synaptické štěrbině:

- inhibicí syntézy NT
- inhibicí skladování NT
- inhibicí uvolňování NT
- falešné prekurzory

Nepřímá sympatolytika

- blokátory nervových zakončení → blokují příjem katecholaminů do nervových zakončení a působí stabilizací membrán (zástupci: guanethidin, bretylium, debrisochin – dnes již nepoužívány)
- falešné prekurzory (α -metyldopa – viz výše – řazena mezi SM, ale výsledný efekt je sympatolytický!)
- látky vyvolávající depleci katecholaminů (alkaloid *Rauwolfia serpentina* - reserpin - obsolentní)
- látky inhibující syntézu NT (metyltyrosin = metyrosin – medicínsky nevyužíván)
- **medicínské využití dnes minimální**